

9. ЛЕКЦИЯ

Урѣк по истѣрия

Не помня кога точно за последен път съм чел пътеводителя на Прага, но истина е, че когато дойдохме в Прага с моите приятели от София, не можах да се сетя за нищо. И така за мой най-голям срам аз, който съм живял тук повече от пет години, не бях в състояние да им кажа например, че Карловия университет е основал Карел IV през четирнадесети век. Винаги съм забравял, но не съм и допуснал, че положението е толкова сериозно. Много пъти съм чувал как с възрастна хората започват да забравят, разказвал съм даже не един анекдот на тази тема. Никога обаче не съм си представял, че сам мога да стана като гербите от анекдотите.

А: - Здравко, сега как да стигнем до часовника на Староместския площад?

З: - Чакай да видим, защото аз съвсем съм забравил. Дай да се огледам. Та аз дори не знам къде се намираме в момента! Като че ли никога не съм бил в Прага! Старият Град много се е променил в сравнение с преди. Много сгради са се реконструирали, изчезнали са старите магазинчета. Слава Богу, че поне кръчмите са си останали на мястото. Не искате ли първо да пием по една бира?

А: - Изглежда, че ти си отделял повече време за кръчмите, отколкото за старините!

З: - А, разбира се, но кръчмите също имат своето минало. Тъ са всъщност истинската история! Къде е картата на града?

А: - Прибрал си я в раницата, защото нямало вече да ни трябва. Но мисля че Милен от време на време е гледал откъде минаваме. Милене, да знаеш къде е часовникът?

М: - Да, сега трябва да завием наляво и да минаем по улица "Йилска".

З: - Да, точно така, и ще минаем покрай известните пивници "У Вейводу" и "У тигра". Втората съм запомнил много добре, защото там редовно е пиел бирата си ...

А: - Я виж ти! Това си си го усвоил отлично. А няма ли да ни разкажеш нещо за самия часовник?

З: - Нагледал съм му се! Всеки ден, когато пресичах площада на път за стъла трябваше да си пробивам път между безбройните туристи, които гледайки статуите дори не забелязваха, че край тях минават хората!

А: - Добре де, хайде, разказвай!

З: - Ами часѡвникът е от ...

М: - ... началото на петнадесети век, състои се от три самостоятелни части, най-новата от които е долната. Сегашният му механизъм е от шестнадесети век и през вековете не се е променял съществено. С историята му се свързват редица легенди, една от които разказва, че представителите на града са ослепили майстора, за да не може другаде да построи още по-хубав часѡвник.

А: - Милене, че ти кога си бил друг път в Прага?

М: - Сегга идвам за първи път, но за разлика от вас съм се поинтересувал навреме и съм намѣрил много хубав пътеводител, който съм прочѣл още в Сѡфия!

А: - А ние сме трѣгнали толкова неподготвени!

М: - Ами да!

пътеводител <i>m.</i> průvodce	отдѣлям - яш <i>ned.</i> oddělovat,
сѣтя се -иш <i>dok.</i> vzpomenout si	удѣловат
срам <i>m.</i> ostuda	минало <i>n.</i> minulost
основѡ -еш <i>dok.</i> založit	истински <i>adj.</i> skutečný
век <i>m.</i> století	завѣя -еш <i>dok.</i> zatočit
забрѡвям -яш <i>ned.</i> zapomínat	известен <i>adj.</i> známý
положение <i>n.</i> stav; poloha	пѣвница <i>f.</i> pivnice
допускам -аш <i>ned.</i> připouštět	запѡмня -иш <i>dok.</i> zapamatovat se
чѣвам -аш <i>ned.</i> slyšet	усвоѣ - иш <i>dok.</i> osvojit si, zvládnout
вѣзраст <i>f.</i> věk, stáří	отлично <i>adv.</i> výborně
анекдѡт <i>m.</i> vtip	нагледѡм се -аш <i>dok.</i> vynadívat se
представям си -яш <i>ned.</i> představovat si	пресѣчам -аш <i>ned.</i> přecházet
герѡй <i>m.</i> hrdina	стол <i>m.</i> jídelna; židle
часѡвник <i>m.</i> hodiny; hodinky	прѡбивам -аш <i>dok.</i> probíjet
огледѡм се - аш <i>dok.</i> rozhlédnout se, ohlédnout se	безбрѡсен <i>adj.</i> nespočetný
променя се -иш <i>dok.</i> změnit se,	стѡтуя <i>f.</i> socha
реконструирам -аш <i>ned.</i> rekonstruovat	начѡло <i>n.</i> začátek
изчѣзна -еш <i>dok.</i> zmizet	самостоятелен <i>adj.</i> samostatný
крѣчма <i>f.</i> hospoda	дѡлен <i>adj.</i> dolní
бѣра <i>f.</i> pivo	променям се -яш <i>ned.</i> měnit se
	съществено <i>adv.</i> podstatně
	свързвам се - аш <i>ned.</i> spojovat
	редица <i>f.</i> řada

представител <i>m.</i> zástupce	другаде <i>adv.</i> jinde
ослепѣ -иш <i>dok.</i> oslepit	разлика <i>f.</i> rozdíl
майстор <i>m.</i> mistr, řemeslník	подготвя се - иш <i>dok.</i> připravit se
построй - иш <i>dok.</i> postavit	

DALŠÍ SLOVÍČKA K LEKCI

падам се -аш <i>ned.</i> připadat (o dni)	объява <i>f.</i> oznámení, inzerát
учебен <i>adj.</i> školní, učební	салби <i>m.</i> sál
освобождение <i>n.</i> osvobození	стигна -еш <i>dok.</i> dojít (až ...)
турски <i>adj.</i> turecký	поздрав <i>m.</i> pozdrav
образувам се -аш <i>dok.</i> vzniknout	изслушам -аш <i>dok.</i> vypoaslechnout
въстание <i>n.</i> povstání	извикам -аш <i>dok.</i> zavolat
създавам -аш <i>ned.</i> vytvářet	намеря -иш <i>dok.</i> nalézt, sehnat
празнувам -аш <i>ned.</i> slavít	познат <i>adj.</i> známý
робство <i>n.</i> poroba, otroctví	разходка <i>f.</i> procházka
Никълден <i>m.</i> svátek sv. Mikuláše	уредя -иш <i>dok.</i> zajistit
избухвам -аш <i>dok.</i> vypuknout	предам -дадеш <i>dok.</i> vyřídít, předat
основавам -аш <i>ned.</i> zakládat	докрай <i>adv.</i> do konce
излітам -аш <i>ned.</i> vylétávat	случка <i>f.</i> příhoda
завчера <i>adv.</i> předevečírém	участвувам -аш <i>ned.</i> zúčastnit se
вдругиден <i>adv.</i> pozítří	покана <i>f.</i> pozvání, pozvánka
утре <i>adv.</i> zítra	свържа се -еш <i>dok.</i> spojit se
дѣлничен <i>adj.</i> všední	блізо <i>adv.</i> blízko
празничен <i>adj.</i> sváteční	настаня -иш <i>dok.</i> ubytovat
половина <i>f.</i> polovina, půl	погрижа се -иш <i>dok.</i> postarat se
дѣлник <i>m.</i> všední den	поръчам -аш <i>dok.</i> objednat
празник <i>m.</i> svátek	ансамбъл <i>m.</i> soubor
много <i>adv.</i> mnoho, hodně	засеря <i>adv.</i> zatím
малко <i>adv.</i> málo	толкова <i>adv.</i> tolik
няколко <i>adv.</i> několik	

ČÍSLOVKY

ZÁKLADNÍ ČÍSLOVKY:

1	едно	20	двайсет
2	двѣ	30	трийсет
3	три	40	чѣтирийсет
4	чѣтири	50	петдесѣт
5	пѣт	60	шейсѣт
6	шѣст	70	седемдесѣт
7	сѣдем	80	осемдесѣт
8	џсем	90	деветдесѣт
9	дѣвет	100	стѣ
10	дѣсет	200	двѣста
11	единайсет	300	триста
12	дванайсет	400	чѣтиристотин
13	тринайсет	500	петстотин
19	деветнайсет	1000	хилйада.

Poznámky:

1. Číslovka едно se mění podle rodu a podle čísla, v nichž se shoduje s řídícím substantivem (един, едина, едно, едни).
2. Číslovka двѣ se mění podle rodu, v němž se shoduje se substantivem (двѣ - mask. двѣ - fem., neutra).
3. Číslovky стѣ, хилйада, милиџн, милиард mají plurál стотинци, хилйади, милиџни, милиарди (stovky, sta, tisíce, milióny, miliardy).
4. Číslovky 11 - 19 a 20, 30, 40, 60 mají kromě uvedených tvarů i knižní podobu s tvarem -десѣт ve druhé části (дванадесѣт, тринадесѣт, двадесѣт, тридесѣт apod.).
5. Číslovky 2 - 6 mají ve spojení se substantivy označujícími osobu mužského pohlaví zvláštní tvar: двѣма, трима, чѣтирима, петима, шѣстима, např.: двѣма приятели.
6. U složených číslovek se klade spojka и před jednotky: двѣста дваи-сет и едно (221).
7. Člen určitý se k číslovkám přidává podle zakončení:
-а + та
-е, -и, -souhl. + те,
např.: двѣ - двѣта, трима - тримата, двѣ - двѣте, пѣт - петтѣ apod.

Číslovka *един* má člen jako adjektiva, číslovky *хиляда, милион, милиард* jako substantiva. Jde-li o číslovku složenou, stojí člen za posledním prvkem: *двайсет и трите студентки* (všech dvacet tři studentek).

Substantiva mužského rodu označující neživé předměty a zvířata mají ve spojení se základními číslovkami (a také se slovy *кòлко, нýколко*) zvláštní tvar zakončený na *-а* nebo *-я*, (bulharsky *бройна* forma) např.:

<i>един стàж</i>	-	<i>два стàжа</i>
<i>един нòмер</i>	-	<i>нýколко нòмера.</i>

ŘADOVÉ ČÍSLOVKY

Tvoří se z číslovek základních pomocí adjektivních koncovek *-и* (m.), *-а* (f.), *-о* (n.), *-и* (pl.), které se přidávají k číslovkám základním, např.: *пèти, пèта, пèто, пèти, деветдесèти, деветдесèта, деветдесèто*. Výjimku tvoří číslovky 1 - 4, které se tvoří od jiných nebo změněných základů: *първи, втори, трети, четвърти*. Od číslovek 100, 200 atd. a 1000 mají řadové číslovky podobu *стòтен, двустòтен, трìстòтен* atd., *хиляден*.

U číslovek složených se adjektivní koncovka připojuje jen k poslednímu slovu: *сто два̀йсет и първи* (stý dvacátý první).

Člen určitý je u řadových číslovek stejný jako u adjektiv, např.: *първия̀(т), първата̀, първото̀, първитѐ*.

Poznámka: Řadové číslovky se v písmu na rozdíl od češtiny neoznačují tečkou, v případě potřeby je možné uvést jen koncovku oddělenou od číslice pomlčkou: 1-и (първи), 12-а (дванайста), 54-о (петдесет и четвърто).

CVIČENÍ

1. Přečtěte číslovky základní uvedené v mluvnickém výkladu a zapamatujte si je.

2. Tvořte od všech číslovek základních číslovky řadové.

3. Čtěte následující číslovky.

a) číslovky základní

23, 17, 5, 234, 158, 35, 3439, 8, 79, 30, 51, 794, 2562, 13, 1995, 1876;

b) číslovky řadové

1, 4, 7, 15, 19, 50, 3, 22, 37, 9, 75, 155, 32, 234, 728, 64, 1539, 3276.

4. Odpovídejte na otázky s využitím nápovědy v závorkách.

Vzor: A: На кой дѣн се пада Нѳвата година? (1. I.)

B: Нѳвата година се пада на пѣрви януари.

1. Когѳ се празнува Кѳледа? (на 24. XII.)
2. Когѳ запѳчва учебната година в чѣшките училища? (на 1. IX.)
3. А в бѣлгарските училища? (на 15. IX.)
4. Когѳ се празнува освобождѣнието на Бѣлгария от тѣрско рѳбство? (на 3. III.)
5. През кой година е билѳ тѳ? (1878)
6. А през кой година Бѣлгария пада под тѣрско рѳбство? (1396).
7. Когѳ се празнува в Бѣлгария Никѳлден? (на 6. XII.)
8. Когѳ е образѳвана Чехословѳшката република? (на 28. X. 1918)
9. През кой година избѳхва Априлското вѳстѳние (1876).
10. Когѳ Кѳрел IV основѳва Пражкия университет? (на 7. IV. 1348)
11. А когѳ е създаден Софийският университет? (през 1888 година)
12. Когѳ за прѣв пѣт човѣк излита в кѳмоса? (на 12. IV. 1961 година)
13. Когѳ е основѳна бѣлгарската дѣржава? (през 681 година)

5. Doplňujte následující věty o další časové údaje s využitím výrazů v závorkách. Naučte se vyjadřovat hodiny bulharsky!

8, 00 ѳсем часа	12, 40 един без дваѳсет
9, 05 девет часа и пѣт минути	13, 45 два без петнаѳсет
10, 15 деѳет и петнаѳсет	14, 55 три без пѣт
11, 20 единѳсет и дваѳсет	от чѣтири до пѣт часа
12, 30 дванаѳсет и половина	цѣли седем часа

Vzor: A: Вчѣра бѣше понедеѣлник. (зѳвчера)

B: Вчѣра бѣше понедеѣлник, а зѳвчера бѣше недеѣля.

1. Утре ще бѣде сѣрѣда. (вдрѳгиден)
2. Днѣс е сѣбота. (вчѣра)
3. Днѣс е втѳрник. (след три дѣна)
4. Вчѣра бѣше четвѣртѣк. (утре).
5. Втѳрият дѣн след недеѣля е втѳрник. (четвѣртият дѣн)
6. Дѣлничните дни са от понедеѣлник до пѣтѣк. (празничните дни)
7. Сегѳ е седем часа. (след един час)
8. Сегѳ е дванаѳсет часа. (преди два часа).
9. Сегѳ е ѳсем без петнаѳсет. (след пѣт минути)
10. Сегѳ е два часа и деѳет минути. (след деѳет минути)
11. Сегѳ е чѣтири и половина. (преди петнаѳсет минути)
12. Сегѳ е седем без дваѳсет и пѣт. (преди пѣт минути)

6. Naučte se bulharsky základní matematické úkony.

- събиране: $1 + 1 = 2$ Едно и едно прави две.
 $2 + 2 = 4$ Две плюс две е равно на четири.
изваждане: $8 - 3 = 5$ Осем без три прави пет.
 $10 - 6 = 4$ Десет минус шест е равно на четири.
умножение: $3 \times 3 = 9$ Три по три прави девет.
 $4 \times 4 = 16$ Четири умножено на четири е равно на дванайсет.
деление: $10 : 2 = 5$ Десет делено на две прави пет.

b) дávejte si jednoduché matematické úkoly.

7. Přeložte do češtiny.

1. Ще се върна към пет часа.
2. Тя излезе сама за около петнайсет минути.
3. Петят трае приблизително два часа.
4. Резултатите ще бъдат готови след около три дена.
5. Това се е случило преди много векове.
6. Преди години тук не минаваха почти никакви коли.
7. За тия два часа трябва да свършите всичко.
8. През цялото време никой не влезе нито излезе.
9. Ще стигнем за пет минути.
10. Изчакай поне петнайсет минути, моля.
11. Един момент, моля!
12. Ей сега идвам!
13. Тролети минават през десет минути.
14. Пийте лекарството през шест часа.
15. На всеки петнайсет минути излиза нова информация.
16. Ония години бяха много трудни за всички.
17. По онова време никой не мислеше за екология.
18. Рядко се виждаме с него.
19. От време на време тя се обажда.
20. Понякога получавам писма.

8. Odpovídejte na otázku podle skutečnosti.

1. Кълко е часът?
2. В кълко часа ставате сутрин?
3. Към кълко часа лягате?
4. По коє време обядвате?
5. От кълко започва вашият час по български?
6. В кълко часа започват централните вечерни новини по телевизия?
7. Кълко часа дневно се занимавате с български?
8. Кълко часа лекции имате днес?
9. От кълко часа започват обикновено лекциите в университета?
10. Когá сте родена?
11. Знаете ли рождената дата на майка си?
12. Знаете ли на коя дата се пада именният Ви ден?
13. Когá тръгнахте на училище?
14. На кълко години започахте да учите някакъв чужд език?
15. Когá се явявахте на матура?
16. Когá ще завършите?
17. На кълко години сте?
18. На кълко години е баща Ви?
19. В кой курс сте?
20. В коя стая имате лекции днес?
21. Кой нंबर трамвай минава покрай факултета?
22. Дайте ми свѝя телефонен нंबर!

PERFEKTUM

Třetím základním minulým časem bulharského časového systému je perfektum, které je z hlediska tvoření shodné s českým préteritem (o jeho významu viz na str. 109). Tvoří se pomocí aoristového příčestí a prézentu pomocného slovesa **сѣм**.

AORISTOVÉ PŘÍČESTÍ se tvoří od kmene minulého a je obdobou minulého příčestí v češtině. Základem pro jeho tvoření v bulharštině je tvar 3. os. sg. aoristu, k němuž se připojuje přípona **-л** (pro mask.), **-ла** (pro fem.), **-ло** (pro neutra), **-ли** (pro pl.), např.:

konj.	préz.	3. sg. aor.	příčestí
I.	пѣша	пѣса	пѣсал, пѣсала, пѣсало, пѣсали
II.	кѹпя	кѹпи	кѹпил, кѹпила, кѹпило, кѹпили
III.	глѣдам	глѣда	глѣдал, глѣдала, глѣдало, глѣдали

U některých sloves, zejména u souhláskových sloves 1. konjugace, dochází k různým změnám. Jde jednak o tvoření nepravidelné, např.:

чѣга	-	чѣгох	-	чѣл, чѣла, чѣло, чѣли
дѣйда	-	дойдох	-	дошѣл, дошѣла, дошѣло, дошѣли
отѣда	-	отѣдох	-	отѣшѣл, отѣшѣла, отѣшѣло, отѣшѣли
дѣм	-	дѣдох	-	дѣл, дѣла, дѣло, дѣли
сѣм	-	бѣх	-	бил, била, било, били

Dále pak jde o vsouvání hlásky **-ѣ-** mezi kmen a příponu **-л** v maskulinu (případně s dalšími změnami v kořeni), např.:

донсѣа	-	донсѣох	-	донсѣл, донсѣла, донсѣло, донсѣли
влѣза	-	влѣзох	-	влѣзѣл, влѣзѣла, влѣзѣло, влѣзѣли,
облѣка	-	облѣкох	-	облѣкѣл, облѣкла, облѣкло, облѣкли.

PERFEKTUM má tedy tyto tvary:

	sg.	pl.
1.	глѣдал -ла -ло сѣм	глѣдали сме
2.	глѣдал -ла -ло си	глѣдали сте
3.	глѣдал -ла -ло е	глѣдали са

Poznámky:

1. Tvary pomocného slovesa jsou nepřízvučné (kromě polohy po záporce) a platí pro ně slovosledná pravidla pro příklonky, srovnejte:

Глѣдал съм този филм. Отдавна съм глѣдал този филм.

Не съм глѣдал този филм. Аз не съм го глѣдал.

Тя глѣдала ли си този филм? Той не ѣ ли глѣдал този филм?

2. Při vykání je v pl. i přičestí: Вие сте глѣдали. Вы jste se díval.
3. Povšimněte si nezbytné přítomnosti pomocného slovesa ve 3. osobě.
4. V bulharštině existuje ještě jedno 1-přičestí, které se tvoří od stejného základu jako imperfektum. Slouží k tvoření dalších složených tvarů bulharského slovesa.

PLUSQUAMPERFEKTUM

Aoristové přičestí ve spojení s tvary imperfekta pomocného slovesa съм tvoří tvary plusquamperfekta (o jeho významu viz na str. 109). Tvary pomocného slovesa jsou přízvučné a stojí obvykle před přičestím. tázací částice ли stojí u perfekta vždy hned za pomocným slovesem (Иван беше ли излязъл, когато ти дойде? - Ivan už byl pryč, když ty jsi přišel).

	sg.	pl.
1.	бях глѣдал -ла -ло	бяхме глѣдали сме
2.	бѣше глѣдал -ла -ло	бяхте глѣдали сте
3.	бѣше глѣдал -ла -ло	бяха глѣдали са

CVIČENÍ

9. Odpovídejte na následující otázky větami s přísudkem v perfektu.

a) Vzor: A: Иване, ти ходил ли си в Бърно?

B: Да, ходил съм. Не, не съм ходил.

1. Елена, ти закусвала ли си? 2. Директорът бше ли не ѣ излязъл? 3. Борис отишъл ли е вече на работа? 4. Вие яли ли сте? 5. Те били ли са в Чехия? 6. Детето облякло ли се е? 7. Иван обаждал ли ти се е? 8. Тя вече легнала ли си е? 9. Приятелите ти върнали ли са се от Пловдив? 10. Ти занесъл ли си книгата в библиотеката? 11. Тя свършила ли е вече? 12. Те запознали ли са се? 13. Майка купила ли е хляб? 14. Починали ли сте си?

b) *Vzor*: Ти каза ли на Иван за лекцията? - В: Не, не съм му казал още.

1. Тя тръгна ли вече за работа? 2. Те стигнаха ли дотам? 3. Той прочете ли вече книгата? 4. Вие занесохте ли материалите на директора? 5. Те предадоха ли ти моите поздравии? 6. Конгресът започна ли вече? 7. Вие останахте ли докрай? 8. Тя написа ли писмото до майка си? 9. Ти взе ли документите? 10. Той живя ли при майка си? 11. Той не можа ли да дойде навреме? 12. Те говориха ли с вас? 13. Търсиха ли ме? 14. Ти научи ли лекцията? 15. Той видя ли случката? 16. Вие питахте ли за програмата? 17. Те нямаха ли желание да ви посрещнат? 18. Те изслушаха ли доклада докрай? 19. Вие минахте ли през хотела? 20. Ти участвуваха ли?

c) *Vzor*: Ти ще гледаш ли този филм? - Не, аз вече съм го гледал.

1. Тя ще си избере ли една от чантите? 2. Ти ще извикаш ли лекар? 3. Те ще се върнат ли? 4. Те ще излязат ли? 5. Той ще попита ли Иван? 6. Вие ще ми намерите ли покана? 7. Те ще ни обяснят ли пътя до хотела? 8. Вие ще опитате ли да се свържете с тях? 9. Тя ще ни покаже ли изложбата си? 10. Ние ще си получим ли парите? 11. Те ще продадат ли колата си? 12. Ти ще отвориш ли вратата? 13. Няма ли да затвори прозореца? 14. Той ще напише ли писмото? 15. Няма ли да ходим на разходка? 16. Тя ще сготви ли нещо? 17. Ти ще ги събуждаш ли? 18. Те няма ли да се уморят?

10. Utvořte k uvedeným větám otázku podle vzoru.

Vzor: Иван иска да обядва. - Той не е ли обядвал още?

Иван не иска да обядва. - Той обядвал ли е вече?

1. Те искат да прочетат тази книга. 2. Той не трябва да плаща. 3. Те не могат да чакат повече. 4. Искаме да си поръчаме нещо за ядене. 5. Трябва да те чуят коллегите! 6. Дайте да погледнем снимките. 7. Непременно ще търся телефонния му номер. 8. Хайде да кажем и на Елена! 9. Защо не поканиш и Радка? 10. Трябва да му повърват. 11. Трябва да им дадем нашия адрес в Прага. 12. Искат да гледат този филм. 13. Тя смята да сготви нещо. 14. Те са готови да ни предложат друга програма. 15. Как да се сеща за това нещо! 16. Трябва да си запазят стаята в хотела. 17. Те искат първо да се настанят. 18. Трябва да им се уреди пътуването.

11. Transformujte věty podle uvedeného modelu. Pozor na slovosled!

Vzor: Аз съм чела романа. - Аз съм го чела. Той също го е чела.

1. Вие сте глѣдали филма. 2. Тѣ са получили покѣната. 3. Аз съм напѣсал адреса. 4. Ти си върнал книгата. 5. Ние сме посетили манастира. 6. Вие сте предѣли заключѣнията. 7. Тя е помагала на майка си. 8. Ние вече съобщихме на баща ти. 9. Тѣ са питали родителите си. 10. Вие сте отговорили на директора. 11. Тя е купила подарък за сестра ми. 12. Тѣ са го казали на всички. 13. Ти не си запазил колѣта. 14. Тѣ не са търсили телефонния му номер. 15. Вие не сте питали Иван. 16. Тя не е казала на брат си. 17. Ние не сме поканили гости. 18. Тѣ не са чакали колѣгите ни. 19. Аз не съм им оставил пакета. 20. Ние не сме им отказали срѣща. 21. Вие не сте се обаждали на Петя.

12. Tvořte doplňovací otázky ze zjišťovacíh. Pozor na slovosled!

Vzor: Тѣй срѣщнал ли го е? – Тѣй ли го е срѣщнал.

1. Ти познал ли си я? 2. Силиян отговорил ли му е? 3. Маргарѣта позвънила ли им е? 4. Ти чѣл ли си обѣвата? 5. Тѣ помѣлили ли си я? 6. Тя пойска ли му ги? 7. Вие дали ли сте им това? 8. Ти виждал ли си го? 9. Тя изпратила ли е писмѣто? 10. Тѣ намѣрили ли са те? 11. Тѣй пригѣтвил ли им е отговора? 12. Тя не му ли е повѣрвала? 13. Те чули ли са за тѣя история? 14. Тѣй излѣгал ли ви е? 15. Аз не съм ли го питала? 16. Ние не сме ли знаели за това? 17. Тѣ не са ли се прибрали бше? 18. Ти не си ли се учудила? 19. Ние не сме ли дошли навреме? 20. Тѣ не са ли ви дали това?

13. Vyslechněte si nasledující text.

Иван чѣка гости от Чехия. Запазил им е стѣя в хотела и е измѣслил хубава програма за тях. Ще стоят в България една седмица и тѣй е решил да им покаже най-интересните места около София. Подгѣтвил е и пътуване до Пловдив, където е намѣрил възможност да ги настанѣ при един познѣти. Погрижил се е и за вечерите им, купил е билѣти за театър, за едната вечер е поканил свѣи приятели на гости, запазил е места в един хубав ресторант. Решил е сѣщо така да запознае гѣстите си с българската народна музика и е уредил билѣти за концертa на ансамбъл "Пѣрин". Помѣслил е и за разходка на Витоша, и за излет до Рѣлския манастир. Но засега не е успѣл да организира посрѣщането им на гѣрата. Иван е помѣлил един свѣй колѣга да му помѣгне, но тѣй нѣмаше време. На края Иван ще взѣме един такси и ще отиде на гѣрата сам.

14. Spojte dvojice vět podle vzoru a měňte tvary perfekta na plusquamperfektum.

Vzor: A: Аз се върнах. Той е излязъл вече.

B: Когато аз се върнах, той вече беше излязъл.

1. Аз се върнах в къщи. Тя вече е отишла на лекции. 2. Аз дойдох на работа. Той е звънял вече. 3. Аз се обадох. Тя вече е научила за това. 4. Аз отидох на упражнения. Те са започнали вече. 5. Иван дойде на гарата. Влакът вече е пристигнал. 6. Ти излезе от къщи. Дъждът вече е валил. 7. Валя дотича на спирката. Тролей е заминал вече. 8. Тя влезе в салона. Аз вече съм седнал на своето място. 9. Аз намেরих професора. Той е говорил за проблема с асистента си. 10. Аз се прибрах в къщи. Майка ми е легнала вече.

b) Transformujte větu s plusquamperfektem do záporného tvaru.

Vzor: A: Аз се върнах. Той е излязъл вече.

B: Когато аз се върнах, той още не беше излязъл.

c) Transformujte větu s plusquamperfektem do tázacího tvaru.

Vzor: A: Аз се върнах. Той е излязъл вече.

B: Когато аз се върнах, той беше ли излязъл вече?

15. Přeložte do bulharštiny větami s přísudkem v perfektu.

1. Viděli jsme se často. 2. Proč jsi se nedíval na televizi? 3. Zatím jsme nedostali žádnou odpověď. 4. Ty jsi nám nevěřil. 5. Oni nám to už vysvětlili. 6. Referát ještě neskončil. 7. Naši hosté už odjeli do Prahy. 8. Jejich přítel se vrátil velmi pozdě. 9. Kdo ti to řekl? 10. Dnešní noviny jsem ještě nečetla. 11. Matka ještě nepřišla. 12. Telefonoval nějaký tvůj známý. 13. Hledala tě nějaká žena. 14. Neříkal jsem to? 15. Mysleli jste na mě?